

รูปแบบสมรรถนะพระวิปัสสนาจารย์แนวพุทธจิตวิทยา
A Competency Model of Insight
Meditation Masters Based on Buddhist Psychology

พระครูปลัดสัมพิพัฒน์ธรรมจารย์ (นิรันดร์ ศิริรัตน์)^๑
Phrakrupaladsampipatthanadhammajan (Niran Sirirat)^๑
นิศากร บุญอาจ
Nisakorn Boon-art^๒

บทคัดย่อ

บทความวิจัยเรื่อง “รูปแบบสมรรถนะพระวิปัสสนาจารย์แนวพุทธจิตวิทยา” นี้ มีวัตถุประสงค์ ๓ ประการ คือ (๑) เพื่อวิเคราะห์สมรรถนะพระวิปัสสนาจารย์แนวพุทธจิตวิทยา (๒) เพื่อวิเคราะห์สมรรถนะครูตามแนวจิตวิทยา และ (๓) เพื่อสังเคราะห์และนำเสนอรูปแบบสมรรถนะพระวิปัสสนาจารย์แนวพุทธจิตวิทยา การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยการวิจัยจากเอกสาร วิเคราะห์ข้อมูลด้วยเทคนิค 6’Cs ลงภาคสนามโดยใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก จำนวน ๑๗ รูป/คน วิเคราะห์ข้อมูลด้วยเทคนิคการยืนยันสามเส้า สนทนากลุ่มย่อยจากผู้เชี่ยวชาญ จำนวน ๑๒ รูป/คน และวิเคราะห์ข้อมูลด้วยเทคนิค Logical Matrix แล้วสังเคราะห์เพื่อสร้างรูปแบบสมรรถนะพระวิปัสสนาจารย์แนวพุทธจิตวิทยา นำไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน ๕ ท่าน ได้ประเมินตรวจสอบความเหมาะสม ผลการวิจัยรูปแบบสมรรถนะพระวิปัสสนาจารย์ พบว่า พระวิปัสสนาจารย์ต้องมี ๙ องค์ประกอบ คือ ๑) มีความรู้แตกฉานทั้งหลักการขั้นต้นและวิธีการปฏิบัติ ๒) ต้องคอยกำกับดูแลช่วยเหลือหรือแนะนำผู้ปฏิบัติธรรมตลอดระยะเวลา ๓) ต้องเพิ่มเติมความรู้อยู่เสมอ ๔) ต้องแบ่งภาระงานให้กับทีมงานอย่างเหมาะสม ๕) ต้องสามารถออกแบบการเรียนรู้ ๖) ต้องตรวจสอบการพัฒนาการของผู้ปฏิบัติธรรม ๗) ต้องจัดการบริหารห้องปฏิบัติธรรมให้มีความเป็นสัปปายะ ๘) ต้องอธิบายวิธีการขั้นต้นปฏิบัติ ให้เข้าใจ และ ๙) ต้องมีการวัดผลประเมินผล และให้คำปรึกษาแก่ผู้ปฏิบัติธรรมได้

คำสำคัญ : รูปแบบ, สมรรถนะ, พระวิปัสสนาจารย์, พุทธจิตวิทยา

^๑ สาขาวิชาพุทธจิตวิทยา คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. Doctor of Philosophy in Buddhist Psychology, Faculty of Humanities Mahachulalongkornrajavidyalaya, Thailand.

^๒ กองยุทธศาสตร์และแผนงาน สำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข. Division of Strategy and plan Office of permanent secretarial Ministry of public health, Thailand.

Abstract

The study entitled “A Competency Model of Insight Meditation Master Based on Buddhist Psychology” consists of three objectives as follows, (1) to analysis the competency of Insight meditation masters based on Buddhist psychology; (2) to analysis the competency of teacher on psychology ; and (3) to synthesize and present the competency models of Insight meditation masters based on Buddhist psychology. This qualitative study had collected information by using Document Research and In-depth interview with 6’Cs Technique from 17 key informants, in addition with 12 specialists by using group discussion. Afterward, all collecting information were synthesized and analyzed by Logical Matrix Technique to deliver the competency models of Insight meditation masters based on Buddhist psychology, subsequently, appropriately assessed by 5 specialists. The competency model of Insight meditation master based on Buddhist psychology consists of 9 components, namely : 1) the Insight Meditation Master should know steps and method of practice meditation that teach with kindness, in addition develop ; teaching for leading students to achievement 2) one should be able to take care and help insight meditation practitioners 3) one always should seek for knowledge by reading, practice meditation and teaching 4) one should share the work and mitting everyday 5) one must be able to design learning and evaluation 6) one must be able to examine survey to the meditation practitioners’ development, 7) one should be able to manage the meditation rooms’ development to make it Peaceful to Meditation practitioners, convenient and clean 8) should to be able to teach expertly the method and step of Insight Meditation skillfully to clearly and 9) one should be able to give to counseling and encourage to practitioners.

Keywords: Form, Competency, Master, Buddhist Psychology

๑. บทนำ

พระวิปัสสนาจารย์ คือครูผู้สอน วิปัสสนากรรมฐาน หมายถึง พระภิกษุที่สอน การปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานตามคำสอน พระพุทธศาสนา มีหน้าที่หลัก คือการอธิบาย ให้ผู้ปฏิบัติธรรมได้รู้จักวิปัสสนากรรมฐาน คือ การเข้าไปเห็น หรือรู้ถึงธรรมชาติที่แท้จริงของ ชีวิต ๓ ประการ อันได้แก่ ๑. อนิจจัง ความ ไม่เที่ยง คือความเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา ๒. ทุกขัง ความทนอยู่ในสภาพเดิมไม่ได้ ๓. อนัตตา ความไม่ใช่ตัวตน

การผลิตพระวิปัสสนาจารย์ให้เป็น ผู้มีความรู้ความชำนาญด้านวิปัสสนา กรรมฐานอย่างเป็นระบบจะเป็นประโยชน์ เกื้อกูลแก่การทํานุบำรุงพระพุทธศาสนา สามารถรับภาระงานการเผยแผ่พระพุทธธรรม แก่ประชาชนได้อย่างมีประสิทธิภาพสอดคล้อง กับยุทธศาสตร์ชาติที่ ๑ การพัฒนาศักยภาพ มนุษย์ และ แผนแม่บทปฏิรูปกิจการ พระพุทธศาสนา ปี พ.ศ. ๒๕๖๐ – ๒๕๖๔ ใน ด้านการเผยแผ่ ตามกลยุทธ์ที่ ๗ ว่าด้วยการ เพิ่มขีดความสามารถ ศาสนบุคคล เพื่อให้มีขีด ความสามารถเพิ่มขึ้น และกลยุทธ์ของ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ที่ ต้องการสร้างและพัฒนาบุคลากรแผนก อาจารย์ให้มีความรู้ ความสามารถ เพื่อ ประสิทธิภาพในการสอน ดังที่ พระพรหม บัณฑิต อธิการบดีมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลง กรณราชวิทยาลัย ได้กล่าวว่า “การเกิดขึ้น ของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราช วิทยาลัยในยุคไทยแลนด์ ๔.๐ คือบทบาทและ หน้าที่หลัก เพื่อให้มหาจุฬาเน้นการจัดการ ด้านการศึกษาด้านพระพุทธศาสนา บูรณาการ กับศาสตร์สมัยใหม่พัฒนาจิตใจและสังคม

ทั้งนี้ในแผนพัฒนามหาวิทยาลัยมหาจุฬาลง กรณราชวิทยาลัยฉบับที่ ๑๑ (๒๕๕๕-๒๕๕๙) ยุทธศาสตร์ที่ ๑ ว่าด้วยการผลิตบัณฑิต และ การพัฒนาการจัดการเรียนการสอนที่มี คุณภาพและมาตรฐานนั้น ประกอบด้วย ๕ กลยุทธ์ ในกลยุทธ์ที่ ๒ เน้นการพัฒนาและ สร้างศักยภาพของอาจารย์ให้มีความรู้ ความสามารถในการจัดกิจกรรมการเรียนการ สอนอย่างมีประสิทธิภาพ”^๓ และสอดคล้องกับ แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๖๐ – ๒๕๗๙ ยุทธศาสตร์ที่ ๓ การพัฒนาศักยภาพ คนทุกช่วงวัย และการสร้างสังคมแห่งการ เรียนรู้ ในเป้าหมายที่ ๖: ระบบการผลิตครู อาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษาได้ มาตรฐานระดับสากล และในเป้าหมายที่ ๗: ครู อาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษาได้รับ การพัฒนาสมรรถนะตามมาตรฐาน^๔

พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหา ภูมิพลอดุลยเดชมหาราช ทรงพระราชทาน พระบรมราโชวาทแก่คณะครู โรงเรียนวังไกล

^๓ พระพรหมบัณฑิต, มส.ตอบ โจทย์ทำไม?!!โลกนี้ต้องมีมจร" (ออนไลน์). แหล่งที่มา : <http://www.banmuang.co.th/news/education/84314> บ ้า น เ มี อ ง ออนไลน์, (๒๘ มิถุนายน ๒๕๖๐).

^๔ สำนักงานเลขาธิการสภา การศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ, แผนการ ศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๖๐ – ๒๕๗๙, (ออนไลน์) แหล่งที่มา: <http://backoffice.onec.go.th/uploaded/Outstand/2017-EdPlan60-79.pdf>, หน้า ๒๖-๒๗, (๑๓ พฤษภาคม ๒๕๖๐).

กังวลใจความว่า “ส่วนครูนั่น ควรจะได้ฝึกฝนตนเองให้แตกฉานและแม่นยำชำนาญทั้งในวิชาความรู้ และวิธีสอน เพื่อสามารถสอนวิชาทั้งปวงได้อย่างถูกต้อง และสมบูรณ์ครบถ้วนด้วยเหตุเหล่านี้พระวิปัสสนาจารย์ที่ทำหน้าที่เป็นครูสอนธรรมนำปฏิบัติให้กับผู้ปฏิบัติธรรม ให้มีความรู้ ความเข้าใจในกระบวนการชีวิต การเป็นแบบอย่างที่ดีจึงเป็นสิ่งสำคัญในกระบวนการเรียนการสอน ดังที่สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงตรัสว่า^๕ “บัณฑิตตั้งตนไว้ในคุณอันสมควร (คืออันเหมาะสม) ก่อนแล้วสอนคนอื่นภายหลัง จะไม่เศร้าหมอง” ดังนั้น พระวิปัสสนาจารย์จึงควรพัฒนาสมรรถนะของตนทุกๆ ด้าน ซึ่งแมคเคลแลนด์ได้กำหนดให้สมรรถนะมี ๕ ส่วนประกอบ^๖ คือ ๑.ความรู้(knowledge) ๒. ทักษะ (skill) ๓. ความคิดเห็นเกี่ยวกับตน (self-concept) ๔. บุคลิกลักษณะประจำตัวบุคคล (traits) ๕. แรงจูงใจ/เจตคติ (motives / attitude) เป็นแรงจูงใจหรือแรงขับภายใน ซึ่งทำให้บุคคลแสดงพฤติกรรมที่มุ่งไปสู่เป้าหมาย หรือมุ่งสู่ความสำเร็จ

^๕ พุ.ธ. (ไทย) ๒๕/๒๒/๓๖.

^๖ McClelland D.C. **Testing for Competence rather than for Intelligence.** *America Psychologist.* 28, (1973): pp. 1–14. อ้างถึงใน อนันต์ นามทองตัน, “การพัฒนาตัวบ่งชี้สมรรถนะการบริหารจัดการการเรียนรู้ของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน, **วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษาดุขฎิบัณฑิต** สาขาวิชาการบริหารการศึกษา, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยนเรศวร, ๒๕๕๓), หน้า ๓๗.

การเพิ่มขีดความสามารถบุคลากรผู้สอน วิชาวิปัสสนากรรมฐานให้มีสมรรถนะความรู้ความสามารถด้านวิปัสสนากรรมฐานจึงเป็นเรื่องที่สำคัญ เพราะเมื่อฝึกตนเองเป็นพระวิปัสสนาจารย์ที่มีความรู้ความสามารถและมีลักษณะของความเป็นกัลยาณมิตร คือ เป็นที่รัก เป็นที่เคารพ เป็นที่ยกย่อง เป็นนักพูด เป็นผู้อดทน ต่อถ้อยคำ พูดถ้อยคำลึกซึ้งได้ และไม่ชักนำในอูฐานะในโลกนี้ได้แล้ว จะสามารถเป็นอาจารย์สอนวิปัสสนาภาวนาแก่พระภิกษุสามเณรและนำความรู้ที่ได้ไปฝึกปฏิบัติแล้วถ่ายทอดสู่ประชาชนและเยาวชนให้ได้ประพฤติปฏิบัติตาม เพื่อประโยชน์สูงสุดในการครองเรือนครองตน เป็นพลเมืองที่ดีมีคุณภาพที่พึงประสงค์ของประเทศชาติอย่างยั่งยืนสืบไป

ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาสมรรถนะพระวิปัสสนาจารย์แนวพุทธจิตวิทยาโดยศึกษาวิเคราะห์สมรรถนะพระวิปัสสนาจารย์ตามแนวพุทธจิตวิทยา และวิเคราะห์สมรรถนะครูแนวจิตวิทยา จากนั้นนำมาสังเคราะห์และนำเสนอรูปแบบสมรรถนะพระวิปัสสนาจารย์ตามแนวพุทธจิตวิทยา เพื่อใช้เป็นรูปแบบของพระวิปัสสนาจารย์แนวพุทธจิตวิทยา ซึ่งจะทำให้เกิดมีประสิทธิภาพในกระบวนการสอนวิปัสสนากรรมฐานอย่างเป็นระบบ และจักเป็นประโยชน์แก่พระวิปัสสนาจารย์และบุคคลที่เกี่ยวข้องในการนำไปประยุกต์ใช้เป็นแบบมาตรฐานทางด้านการศึกษาก่อนให้เกิดประสิทธิผลต่อไป

๒. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งของวิทยานิพนธ์เรื่อง “รูปแบบสมรรถนะพระวิปัสสนาจารย์แนวพุทธจิตวิทยา” สำหรับ

วัตถุประสงค์ที่ต้องการนำเสนอในบทความนี้มี ๓ ข้อ คือ

๑. เพื่อวิเคราะห์สมรรถนะพระ
วิปัสสนาจารย์แนวพุทธจิตวิทยา

๒. เพื่อวิเคราะห์สมรรถนะครูตาม
แนวจิตวิทยา

๓. เพื่อสังเคราะห์และนำเสนอ
รูปแบบสมรรถนะพระวิปัสสนาจารย์แนวพุทธ
จิตวิทยา

๓. วิธีการดำเนินการวิจัย/รูปแบบการวิจัย

งานวิจัยนี้ผู้วิจัยได้ใช้วิธีวิจัยแบบเชิง
คุณภาพ (Qualitative Research) โดยการ
วิจัยเอกสาร (Document Research) จาก
คัมภีร์พระไตรปิฎก อรรถกถา ฎีกา และตำรา
หนังสือวิชาการที่เกี่ยวข้อง โดยอาศัยวิธีการ
สัมภาษณ์แบบเชิงลึกรายบุคคล (Individual
depth interview) จากพระวิปัสสนาจารย์
ประจำสำนักปฏิบัติธรรม ผู้เชี่ยวชาญด้าน
สมรรถนะพระวิปัสสนาจารย์ และผู้ปฏิบัติ
ธรรม จำนวน ๑๗ รูป/ท่าน เพื่อนำข้อมูลมา
วิเคราะห์การประเมินผล และนำมาสนทนา
กลุ่มย่อย (Focus group) จากผู้เชี่ยวชาญอีก
จำนวน ๑๒ รูป/ท่าน กระบวนการทั้งหมดได้
นำมาผ่านการตรวจสอบโดยคณะผู้ทรงคุณวุฒิ
เพื่อนำข้อมูลที่สรุปและผ่านการตรวจสอบ
แล้วเพื่อมาสร้างรูปแบบสมรรถนะพระ
วิปัสสนาจารย์แนวพุทธจิตวิทยา พร้อม
นำเสนอรูปแบบสมรรถนะพระวิปัสสนาจารย์
ที่มีประสิทธิภาพในการสอนวิปัสสนา
กรรมฐานให้เกิดผลสัมฤทธิ์ต่อไป

๔. ผลการวิจัย

ผลการวิจัยนี้ได้ค้นพบประเด็นที่ตอบ
วัตถุประสงค์ดังนี้

๔.๑ ผลจากการศึกษาสมรรถนะ พระวิปัสสนาจารย์แนวพุทธจิตวิทยา

ผลจากการศึกษาแนวคิดรูปแบบ
สมรรถนะพระวิปัสสนาจารย์แนวพุทธ
จิตวิทยาพบว่า สมรรถนะการเป็นพระ
วิปัสสนาจารย์ที่พระพุทธเจ้าทรงแนะนำ ต้อง
ใช้หลักกัลยาณมิตรในกระบวนการเรียนการ
สอนที่เป็นคุณลักษณะเชิงพฤติกรรม อัน
ประกอบไปด้วยสมรรถนะด้านความรู้ ทักษะ
ความมั่นใจ แรงจูงใจและสมรรถนะด้าน
บุคลิกภาพ ซึ่งเป็นองค์ประกอบที่ส่งผลให้
บรรลุเป้าหมายของการเรียนการสอนได้
ดังนั้น พระวิปัสสนาจารย์ที่ใช้หลัก
กัลยาณมิตรเป็นองค์ประกอบในการสอนต้อง
มีสมรรถนะด้านความรู้ สามารถออกแบบการ
เรียนรู้ที่ดี มีความรู้อุดมด้วยปัญญาทั้งทางโลก
และทางธรรมอย่างพร้อมมูล เป็นแบบอย่าง
ที่ดี เป็นที่เคารพ เป็นที่เจริญใจ เป็นแบบอย่าง
ให้ได้ ทำหน้าที่ในการพัฒนาผู้เรียนได้ดี มี
ทักษะในกระบวนการสอน สามารถทำเรื่อง
ยากให้เข้าใจได้ง่าย ไม่ซัดจูงในสิ่งที่เสียหาย
คือป้องกันไม่ให้นำสิ่งที่ไม่เป็นประโยชน์
เกื้อกูลต่อการปฏิบัติธรรม ส่งเสริมความมั่นใจ
ในการเรียนการสอนด้วยการบริหารจัดการ
ห้องเรียนที่ดี และทำตนให้เป็นผู้มีศีลที่บริสุทธิ์
มีบุคลิกภาพที่น่าเลื่อมใส คอยให้กำลังใจ ให้
คำปรึกษาเพื่อชี้แนะ แนะนำหรือชักจูงไป
ในทางที่ถูก ฉลาดในการใช้ถ้อยคำว่ากล่าว
ตักเตือน นำรับฟัง มีเหตุมีผล อดทนถ้อยคำ
สูงๆ ต่ำๆ อดทนกับการกล่าวสอนบ่อยๆ ได้
และเสริมสร้างแรงจูงใจในกระบวนการเรียน
การสอน ซึ่งคุณลักษณะของกัลยาณมิตร ๗
ประการดังกล่าว เป็นสมรรถนะทางพุทธ
จิตวิทยา คือ จิตวิทยาในกระบวนการสอน

ตามแนวทางพระพุทธศาสนาที่สามารถส่งผลให้กระบวนการเรียนการสอนประสบผลสำเร็จทั้งมีคุณแก่ตนและแก่ผู้ปฏิบัติธรรมทั่วไปในพระพุทธศาสนา

ซึ่งผลการวิจัยดังกล่าวสอดคล้องกับงานวิจัยของพระครูภาวนาวีรานุสสิฐ วิ.(วีรวงศ์ ปณฺญา วุฑฺฒ) ได้ทำงานวิจัยเรื่อง “รูปแบบการสอบอารมณ์กลุ่มเพื่อการให้การปรึกษาเชิงพุทธจิตวิทยา”^๗ พบว่า พระวิปัสสนาจารย์จำเป็นต้องทราบตั้งแต่หลักการวิธีการการปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐาน การกำหนดสภาวะธรรม การอบรมแนะนำ มีการแสดงธรรม ให้คำชี้แนะ การปรับอินทรีย์ เป็นต้น พระวิปัสสนาจารย์ต้องเป็นแบบอย่างแก่ผู้ปฏิบัติธรรม ต้องสร้างตนเอง แสวงหาความรู้ต้องทราบหลักการวิธีการการปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐาน การกำหนดสภาวะธรรม มีภูมิการปฏิบัติ ปฏิบัติจนถึงภูมิธรรม และมีการศึกษาค้นคว้าวิจัยแสวงหาความรู้และเผยแพร่ มีหลักฐานอ้างอิง ดังนี้

พระผู้มีพระภาคเจ้าตรัสว่า ผู้ควรเสพ ควรคบ ควรเข้าไปนั่งใกล้ แม้จะถูกขับไล่ก็ตาม ดังในพุทฺธยमितตสูตรที่ ๖ กล่าวคุณสมบัติของบุคคลผู้เป็นกัลยาณมิตร^๘ ว่า

^๗ พระครูภาวนาวีรานุสสิฐ วิ. (วีรวงศ์ ปณฺญา วุฑฺฒ), “รูปแบบการสอบอารมณ์กลุ่มเพื่อการให้การปรึกษาเชิงพุทธจิตวิทยาแก่ผู้ปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐาน”, **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตร์ดุษฎีบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๖), หน้า ๔๗ - ๔๘.

^๘ อัง.จตุกก. (ไทย) ๒๓/๓๗/๕๗.

ปิโย ครุ ภาวนียะ วตตา จ วจนกขโม
คมภีรณจ กถ กตตา โน จภูจฺจาเน
นियोชโก

(๑) มิตรเป็นที่รัก (๒) เป็นที่เคารพ (๓) เป็นที่ยกย่อง (๔) เป็นนักพูด (๕) เป็นผู้อดทนต่อถ้อยคำ (๖) พูดถ้อยคำลึกซึ้งได้ (๗) ไม่ชักนำในอวิชชาในโลกนี้

พระมหาอุดร อุตฺตโร (มากติ) ได้ศึกษาวิจัย เรื่อง “สมรรถนะการปฏิบัติงานของครูสำนักเรียนพระปริยัติธรรม แผนกบาลีตามหลักกัลยาณมิตร”^๙ พบว่า ครูผู้สอนทุกสำนักเรียนจะต้องมีคุณลักษณะของความเป็นครู คือ หลักกัลยาณมิตรประกอบด้วย ปิโย (เป็นผู้มี บุคลิกภาพดี) ครุ (เป็นผู้นำนับถือ) ภาวนียะ (เป็นผู้พัฒนาตนตลอดเวลา) วตตา (เป็นผู้รู้จักวิธีการพูดการสอน ให้ได้ผล) วจนกขโม (เป็นผู้รับฟังความคิดเห็นผู้อื่น) คมภีรณจ กถ กตตา (เป็นผู้ทำเรื่องยากให้เป็นเรื่องง่าย) โน จภูจฺจาเน นियोชเย (ไม่ชักจูงไปในทางเสื่อม)

๔.๒ ผลการศึกษาสมรรถนะครูแนวจิตวิทยา

(๑) ผลการศึกษาสมรรถนะหลักครู (Core Competency) พบว่า ครูต้องมีความมุ่งมั่นในการปฏิบัติงานในหน้าที่ให้มีคุณภาพ ถูกต้องครบถ้วนสมบูรณ์ มีความตั้งใจและ

^๙ พระมหาอุดร อุตฺตโร (มากติ) สมรรถนะการปฏิบัติงานของครูสำนักเรียนพระปริยัติธรรม แผนกบาลีตามหลักกัลยาณมิตร, **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตร์ดุษฎีบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๗), หน้า ๒๓๐.

เต็มใจให้บริการ สร้างแรงจูงใจให้ตน ศึกษา ค้นคว้าหาความรู้ ติดตามและแลกเปลี่ยน เรียนรู้องค์ความรู้ใหม่ๆ เพื่อพัฒนาตนเองอยู่ เสมอ ให้ความร่วมมือ ช่วยเหลือ สนับสนุน เสริมแรงให้กำลังใจแก่เพื่อนร่วมงาน และ มีความประพฤติปฏิบัติตนถูกต้องตามหลัก คุณธรรม จริยธรรม ซึ่งเป็นคุณลักษณะของครู ที่มีสมรรถนะที่จำเป็นต่อการปฏิบัติงานใน วิชาชีพครูให้บรรลุผลอย่างมีประสิทธิภาพ

(๒) ผลการศึกษาสมรรถนะประจำ สายงานครู (Functional Competency) พบว่า ครูผู้สอนต้องออกแบบการเรียนรู้โดยมี แผนสร้างความรักในการเรียนให้แก่ผู้เรียน และสร้างองค์ความรู้การเรียนรู้ยุคใหม่และใช้ ฐานความรู้ของยุคเก่า ให้กระบวนการพัฒนา ผู้เรียนได้รับการพัฒนาการเรียนรู้ตาม ความสามารถของผู้เรียน มีกิจกรรมการเรียนรู้ ที่เหมาะสมกับองค์ความรู้ ในการพัฒนา ผู้เรียน มีการฝึกทักษะการเรียนรู้ให้ผู้เรียนได้ ดูแลตนเอง สร้างแรงจูงใจเพื่อให้ผู้เรียนได้ เรียนรู้อย่างมีความสุข โดยการปลูกฝัง คุณธรรม จริยธรรมในการจัดการเรียนรู้ให้แก่ ผู้เรียน และส่งเสริมให้ผู้เรียนได้แสวงหา ความรู้ด้วยตนเอง และในการบริหารการ จัดการชั้นเรียน ครูผู้สอนควรจัดกิจกรรม ส่งเสริมการเรียนรู้ให้แสดงออกถึงความ รับผิดชอบโดยให้ฝึกทักษะการคิดเชิงวิเคราะห์ สังเคราะห์ เปิดโอกาสให้นักเรียนได้ สอบถาม ค้นคว้า และนำเสนอองค์ความรู้ใหม่ๆ ฝึกให้ ผู้เรียนได้ใช้กระบวนการคิดโดยการ สร้าง แผนภาพความคิด และปลูกฝังให้ผู้เรียนมี ความรับผิดชอบต่อหน้าที่ๆ ตนได้รับ มอบหมาย ที่สำคัญ ในทางปฏิบัติครูผู้สอน ต้องเป็นกัลยาณมิตรของผู้เรียน มีความ

กระตือรือร้น มีความสนใจเอาใจใส่ในงานสอน แสวงหาความรู้อยู่เป็นนิจ มีจิตใจดีงาม มี บุคลิกภาพดี มีความสุภาพอ่อนโยนประพฤติ ปฏิบัติตนเป็นตัวอย่างที่ดีแก่ผู้เรียนในทุกๆ ด้าน เข้าไปแก้ปัญหาโดยพันท่วงที่กับนักเรียน ที่มีปัญหา กระตุ้นให้เกิดพฤติกรรมที่คาดหวัง ได้ด้วยการยกย่องชมเชย ให้รางวัล และ ลงโทษทั้งการปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูกับ นักเรียน โดยการใช้ภาษาพูด และภาษากาย ให้เหมาะสม ทั้งนี้เพื่อการพัฒนาผู้เรียน และ ครูผู้สอนได้มีการฝึกทักษะกระบวนการเรียน การสอน เพื่อให้ผู้เรียนได้ดูแลตนเองและเรียน อย่างมีความสุข ซึ่งเป็นกระบวนการเรียนการ สอนตามแนวคิดวิทยาที่นำไปสู่ผลสำเร็จ

(๓) ผลการศึกษาสมรรถนะบทบาท หน้าที่ครู (Role Competency) พบว่า

(๓.๑) ด้านผู้ชำนาญการสอน ครู ต้องสามารถวัดผลและประเมินผล ประเมินใน กระบวนการจัดการเรียนรู้ต่างๆ โดยรู้จัก วิเคราะห์ทั้งตัวผู้เรียนและเนื้อหาของบทเรียน ที่จะนำไปใช้ในการสอน เรียงลำดับขั้นตอน ของบทเรียนให้เหมาะสมกับตัวผู้เรียน และ ส่งเสริมบรรยากาศของการเรียนรู้ได้อย่าง เหมาะสม มีแผนในการจัดการเรียนการสอน มีอุปกรณ์ เอกสารตำรามีการวิเคราะห์ผู้เรียน เพื่อนำมาประกอบในการจัดสรรการเรียนรู้ ของผู้เรียน และควรมีการวัดผลประเมินผล เป็นระยะๆ ทั้งนี้เพื่อให้เกิดการพัฒนา กับ ผู้เรียนอย่างต่อเนื่อง

(๓.๒) ด้านผู้ให้คำปรึกษา ครูต้อง มีการเตรียมการสอนที่ดี สามารถช่วยเหลือ แนะนำให้นักเรียนได้แก้ไขปัญหา เพื่อให้เกิด สัมฤทธิ์ผลในกระบวนการเรียน มีบทบาท คือ ให้ความรู้ ให้คำแนะนำในส่วนต่างๆ ทำหน้าที่

ป้องกัน แก้ไข และส่งเสริมพัฒนาการของนักเรียนอย่างเต็มที่ ช่วยให้นักเรียน นักศึกษาได้รอดพ้นจากอุปสรรคทางการเรียนต่างๆ รวมถึงเรื่องส่วนตัว ส่วนการแก้ไข หมายถึง เมื่อนักเรียน นักศึกษาพบปัญหาใดๆ จะต้องร่วมมือกันแก้ไขอย่างทันที สำหรับการส่งเสริมพัฒนาการของนักเรียนนักศึกษา คือ การสนับสนุนนักเรียน ที่มีความสามารถพิเศษ ให้ได้พัฒนาตนเองให้เต็มศักยภาพอย่างเต็มที่

ซึ่งผลการวิจัยดังกล่าวสอดคล้องกับงานวิจัยของชาโรณี ตรีวรัญญู ได้วิจัยเรื่อง “การพัฒนาสมรรถภาพการจัดการเรียนการสอนของครู ประถมศึกษาตามแนวคิดการศึกษาผ่านบทเรียน”^{๑๐} การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ พัฒนาระบบการศึกษผ่านบทเรียนที่เหมาะสมกับบริบทการทำงาน ของครูไทย และเพื่อศึกษาผล การพัฒนาสมรรถภาพการจัดการเรียนการสอนของครูตามแนวคิดการศึกษาผ่านบทเรียน การวิจัยปฏิบัติการเชิงปฏิบัติจริง ผลการวิจัยพบว่า ระบบการศึกษผ่านบทเรียนที่พัฒนาขึ้นตามแนวคิดการศึกษาผ่านบทเรียน เป็นระบบการทำงานในการพัฒนาวิชาชีพของครูในบริบทการทำงานจริงของตนผ่านการทำงานกลุ่มแบบร่วมมือ รวมถึงอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง เพื่อพัฒนาการจัดการเรียน

^{๑๐} ชาโรณี ตรีวรัญญู, “การพัฒนาสมรรถภาพการจัดการเรียนการสอนของครู ประถมศึกษาตามแนวคิดการศึกษาผ่านบทเรียน”, **ปริญญาครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตร และการสอน**, (บัณฑิตวิทยาลัย : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๕๐), หน้า ๑.

การสอนที่เน้นการพัฒนาการคิด และการเรียนรู้ของนักเรียน กระบวนการศึกษาผ่านบทเรียนมีขั้นตอนสำคัญ ๖ ขั้นตอน เป็นวงจร ได้แก่ (๑) กำหนดเป้าหมายการศึกษาผ่านบทเรียน (๒) การวางแผนบทเรียน (๓) การสอน และการสังเกตในชั้นเรียน (๔) การสืบสอบผลการปฏิบัติงาน (๕) การปรับปรุงแก้ไขบทเรียน และ (๖) การแลกเปลี่ยนเรียนรู้

๔.๓ ผลการสังเคราะห์และนำเสนอรูปแบบสมรรถนะพระวิปัสสนาจารย์แนวพุทธจิตวิทยา

รูปแบบสมรรถนะพระวิปัสสนาจารย์แนวพุทธจิตวิทยาพบว่ามี ๙ ด้าน ดังนี้

(๑) ด้านการมุ่งผลสัมฤทธิ์ของกระบวนการเรียนการสอนวิปัสสนา ได้แก่ พระวิปัสสนาจารย์ต้องมีต้องมีความสมบูรณ์พร้อมทั้งความรู้ ทั้งหลักการ ขั้นตอนและวิธีการปฏิบัติ สามารถสั่งสอนแนะนำ มีทักษะในการรับรู้ ถ่ายทอด สื่อภาษาเรื่องยากให้ง่าย มีความประพฤติดี ปรับปรุงตนเองให้เป็นแบบอย่างที่ดี และเป็นกัลยาณมิตร ประารถนาดี มีเมตตาในผู้ปฏิบัติธรรมทุกคนที่เข้ามาเรียนรู้ มีมนุษยสัมพันธ์ สามารถปลุกศรัทธาให้ผู้ปฏิบัติธรรมเข้าใจหลักการวิธีการปฏิบัติที่ถูกต้อง รู้จักจิตของผู้ปฏิบัติ ใส่ใจในกระบวนการเรียนการสอน เอาใจใส่ คอยสังเกตพฤติกรรม ปรับแนวการสอน มีเป้าหมายชัดเจน ร่วมกันวางแผน ดำเนินการตามแผน การกำกับติดตาม ประเมินผล ปรับปรุงกระบวนการเรียนการสอน และพัฒนาให้ไปสู่จุดหมายสูงสุดคือการบรรลุธรรม

(๒) ด้านการบริการที่ดีต่อผู้ปฏิบัติธรรม ได้แก่ พระวิปัสสนาจารย์ต้องคอยกำกับ

ดูแลผู้ปฏิบัติธรรมตลอดระยะเวลา แสดงออกถึงความรัก ความโอบอ้อมอารี ความเมตตา กรุณา มีจิตของการเป็นผู้ให้โดยไม่หวังผลตอบแทน พร้อมทั้งสร้างแรงจูงใจให้กับผู้ปฏิบัติธรรม มีเจ้าหน้าที่คอยช่วยเหลือเรื่องอาหารและพระวิปัสสนาจารย์ผู้ช่วยที่มีประสบการณ์ดูแลเรื่องการปฏิบัติ สามารถช่วยเหลือพร้อมขจัดปัญหาของผู้ปฏิบัติธรรมได้อย่างเหมาะสม เพื่อเป็นประโยชน์แก่การพัฒนาสติและปัญญาของผู้ปฏิบัติธรรมอย่างต่อเนื่องตามหลักสัมมาทิฎฐิ

(๓) ด้านการพัฒนาตนในการเรียนการสอน ได้แก่ พระวิปัสสนาจารย์ต้องเพิ่มความรู้อะไรให้เพิ่มขึ้น โดยฝึกฝนตนให้ได้ญาณ ๔ และศึกษาปริยัติให้เข้าใจ ค้นคว้า วิจัยตลอดเวลา และพัฒนาทักษะและใฝ่หาประสบการณ์ ด้วยการปฏิบัติธรรมทุกครั้งที่มีโอกาส จนรู้กระบวนการเรียนรู้ทางด้านจิตใจ และหลักการปฏิบัติวิปัสสนาทั้งระบบทั้งปริยัติ ปฏิบัติ ปฏิเวธ ฝึกฝนให้ผ่านญาณอย่างน้อยอุทัพพญาณ แม่นสภาวะธรรมจากการปฏิบัติ และพึงการแก้ไขจากการสอบอารมณ์ของครูบาอาจารย์ มีทักษะเชี่ยวชาญ ตั้งมั่น พร้อมใช้

(๔) ด้านการทำงานเป็นทีม ได้แก่ พระวิปัสสนาจารย์ต้องสามารถทำงานร่วมกันเป็นทีมได้ดี โดยมีการแบ่งภาระงานให้กับทีมงานสอน คือ ผู้สอน ผู้สอบอารมณ์ และดูแลควบคุมการปฏิบัติ โดยจัดให้เหมาะสมกับระดับสติปัญญา ความสามารถของแต่ละบุคคล ประชุมปรึกษาหารือกันทุกวันอย่างน้อย ๒ รอบต่อ ๑ วัน คือ ก่อนเริ่มปฏิบัติงานและหลังปฏิบัติงาน วางแผนร่วมกัน แบ่งหน้าที่ เพื่อปฏิบัติการสอนให้ไปในทิศทางเดียวกัน ให้ความช่วยเหลือ แก้ไขปัญหา ทุกตำแหน่ง

สามารถทำแทนกันได้เมื่อพบปัญหาหรือภาวะฉุกเฉิน และประเมินการทำงานตลอดระยะเวลาการอบรม และเมื่อพบปัญหาแก้ไขและปรับปรุงทันที

(๕) ด้านการออกแบบการเรียนการสอนวิปัสสนา ได้แก่ พระวิปัสสนาจารย์ต้องสร้างแบบการเรียนรู้ในการปฏิบัติวิปัสสนาให้สอดคล้องกับการพัฒนาสติปัญญาของผู้ปฏิบัติธรรม โดยมีขั้นตอนการปฏิบัติตั้งแต่เริ่มต้น ให้ข้อมูลการปฏิบัติ บรรยายธรรมะ เรียงลำดับเนื้อหาจากง่ายไปยาก สอนให้เข้าใจ ด้วยการเชื่อมโยงเนื้อหาอย่างเป็นระบบ และต่อเนื่อง นำปฏิบัติ ทำให้ดู ทำพร้อมๆ กัน จากนั้นให้ทำเองโดยมีพระอาจารย์ที่เลี้ยงกำกับ เน้นทักษะการเรียนรู้ ให้เน้นสติปัญญา ๔ เป็นหลัก ตามขั้นตอน การยืน การเดิน การนั่ง การนอน อิริยาบถใหญ่และอิริยาบถย่อยและทดสอบอารมณ์ ประเมินผล ติดตามทุกระยะและปรับปรุง

(๖) ด้านการพัฒนาผู้ปฏิบัติธรรม ได้แก่ พระวิปัสสนาจารย์ต้องตรวจสอบความรู้ความเข้าใจของผู้ปฏิบัติธรรม โดยการสังเกตพฤติกรรมต่างๆ ตั้งแต่การยืน การเดิน การนั่ง การสำรวม การกำหนด สภาวะธรรม เป็นต้น ดูว่ากายเดินอย่างไร จิตคิดอะไร สมาธิ คือมีตัวชี้วัดว่ามีราคะ โทสะ โมหะมีอยู่ไหม หมั่นสังเกตพฤติกรรมในการปฏิบัติของผู้ปฏิบัติธรรม และสอบอารมณ์ เพื่อดูพื้นฐาน และการพัฒนา สอนด้วยการเชื่อมโยงอย่างเป็นระบบสามารถแก้ไขทุกข์และนิรณธรรมให้ได้ เพื่อปรับอินทรีย์ ๕ พละ ๕ ให้เหมาะสมถูกต้อง

(๗) ด้านการบริหารจัดการห้องปฏิบัติธรรม ได้แก่ พระวิปัสสนาจารย์ต้องมีการจัดการบริหารห้องปฏิบัติธรรมให้มีความ

เป็นสัปปายะ และควรจัดสถานที่ให้เหมาะสมกับการปฏิบัติ เป็นห้องโถงใหญ่ที่มีความสะอาด เป็นระเบียบเรียบร้อย เงียบสงบ ไม่แออัด อากาศถ่ายเทสะดวก ไม่มีเสียงรบกวน มีความปลอดภัย ห้องน้ำแยกไว้ต่างหาก มีอุปกรณ์เครื่องเสียงดี และสามารถใช้งานได้ทั้งการปฏิบัติและการประเมินผลคือการสอบอารมณ์

(๘) ด้านความชำนาญการสอน ได้แก่ พระวิปัสสนาจารย์ต้องเป็นผู้ฉลาดรอบรู้สามารถอธิบายวิธีการปฏิบัติวิปัสสนาให้กับผู้ปฏิบัติธรรมให้เกิดความรู้ความเข้าใจในกระบวนการปฏิบัติวิปัสสนา และทำให้ผู้ปฏิบัติรู้ว่าสติคืออะไรได้ โดยการบรรยายธรรมะให้ดูกลุ่มเป้าหมายว่าควรใช้ธรรมะอะไร มีการยกตัวอย่าง สาทก สาทิต อธิบายวัตถุประสงค์ของการปฏิบัติ อุปมาอุปไมย อธิบายหลักการวิธีการให้รู้ให้เข้าใจหลัก เข้าถึงธรรม ใช้ภาษาง่ายๆ สื่อง่าย มีเทคนิคการสอนที่เกิดจากประสบการณ์ สร้างความสนใจ ให้กำลังใจ แนะนำว่าจะไปถึงเป้าหมายได้อย่างไร ชี้แจงกระตุ้นเชื่อมโยงการเรียนรู้เพื่อให้ความรู้ใหม่ แนะนำการเรียนรู้ พร้อมกับสาธิตการปฏิบัติตามขั้นตอนต่างๆ ใช้ตนเป็นเครื่องมือการสอน มีการสอนอย่างเป็นระบบ มีความรู้เดิมเพิ่มเติมความรู้ใหม่ และสังเกตผู้ปฏิบัติ และมีบุคลิกภาพที่เหมาะสม เพื่อให้ผู้ปฏิบัติธรรมได้เกิดความเข้าใจอย่างเต็มที่และพร้อมที่จะนำไปประพฤติปฏิบัติต่อไป

(๙) ด้านการให้คำปรึกษา (สอบอารมณ์) แก่ผู้ปฏิบัติธรรม ได้แก่ พระวิปัสสนาจารย์ต้องทำหน้าที่ให้คำปรึกษา โดยการให้คำชี้แนะ ปรับปรุงแก้ไข และต่อยอดของความรู้ มีการถามตอบหรือสอบถามผู้ปฏิบัติธรรมเป็นระยะๆ โดยสอบอารมณ์ สังเกตพฤติกรรมใน

อริยาบถต่างๆ รับฟังอย่างตั้งใจ แนะนำวิธีการและปรับอินทรีย์ มีเครื่องมือการสอบอารมณ์ การสังเกต การบันทึก ข้อทดสอบวัดความรู้และวัดทัศนคติ เริ่มด้วยสร้างสัมพันธภาพ สื่อสารด้วยจิตเมตตา สนทนาด้วยความเป็นกัลยาณมิตร ชี้แนะ แก้ไข สังเกต ค้นหาปัญหา/ความต้องการให้ความช่วยเหลือ สื่อสารด้วยจิตเมตตา ตอบคำถามให้ตรงประเด็นชัดเจนทำให้ผู้ปฏิบัติเกิดความชัดเจน ให้กำลังใจ ประเมินผลและยุติบริการ เพื่อเป็นการวัดผล ประเมินผลไปในตัวด้วย ติดตามการพัฒนาสภาวะธรรมของผู้ปฏิบัติ ทำให้เกิดประโยชน์อันสูงสุดสำหรับผู้ปฏิบัติธรรม และสามารถแนะนำผลของการปฏิบัติให้นำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้อย่างมีความสุขต่อไป

ซึ่งผลการวิจัยดังกล่าว สอดคล้องกับสำนักงานคณะกรรมการข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา ที่ได้กำหนดสมรรถนะของข้าราชการครู และบุคลากรทางการศึกษาไว้ ๒ ประเภท คือ ๑. สมรรถนะหลัก (Core Competency) คือ คุณลักษณะเชิงพฤติกรรมของบุคคล ในตำแหน่งข้าราชการครู และบุคลากรทางการศึกษาทุกตำแหน่งจะต้องมี เพื่อหล่อหลอม ค่านิยม และพฤติกรรมที่พึงประสงค์ร่วมกัน ประกอบด้วย สมรรถนะ ๔ ด้าน ดังนี้ ๑) การมุ่งผลสัมฤทธิ์ ๒) การบริการที่ดี ๓) การพัฒนาตนเอง ๔) การทำงานเป็นทีม ๒. สมรรถนะประจำสายงาน (Functional Competency) คือ คุณลักษณะเชิงพฤติกรรมของบุคคลที่กำหนดเฉพาะสำหรับข้าราชการครู และบุคลากรทางการศึกษาแต่ละสายงาน ได้แก่ ๑) สมรรถนะประจำสายงานของครู ประกอบด้วย ๓ ด้าน ดังนี้ (๑) การออกแบบ

การเรียนรู้ (๒) การพัฒนาผู้เรียน (๓) การบริหารจัดการชั้นเรียน ดังนี้ (กระทรวงศึกษาธิการ, ๒๕๕๓, หน้า ๒๖-๓๘)

๕. สรุป

รูปแบบสมรรถนะพระวิปัสสนาจารย์แนวพุทธจิตวิทยา ผู้วิจัยได้สรุปจัดเป็นรูปแบบ C9 MODEL ดังนี้ คือ

C1 = Complete (สมบูรณ์) ได้แก่ พระวิปัสสนาจารย์ต้องมีความสมบูรณ์พร้อมทั้งด้านการใส่ใจการสอนทุกขั้นตอน และการปรับปรุงกระบวนการสอนเพื่อการมุ่งสู่ผลสัมฤทธิ์

C2 = Care (ดูแล) ได้แก่ พระวิปัสสนาจารย์ต้องติดตามดูแลช่วยเหลือผู้ปฏิบัติธรรมอย่างใกล้ชิดตลอดระยะเวลาของการปฏิบัติธรรม

C3 = Cumulative (เพิ่มขึ้น) ได้แก่ พระวิปัสสนาจารย์ต้องพัฒนาตนให้มีความรู้ความสามารถเพิ่มมากขึ้นในกระบวนการเรียนการสอน โดยศึกษาหาความรู้ทั้งภาคปริยัติ ปฏิบัติและประสบการณ์ในการสอนวิปัสสนา

C4 = Conjoin (ร่วมกัน) ได้แก่ พระวิปัสสนาจารย์ต้องทำงานร่วมกันกับทีมงานด้านการเรียนการสอนอย่างเป็นระบบเพื่อการสอนอย่างมีประสิทธิภาพ โดยแบ่งภาระงานทั้งบทบาทและหน้าที่ให้กับทีมงานทุกคนและมีการประชุมเพื่อประเมินผลการทำงานเพื่อนำมาปรับปรุงในการปฏิบัติงาน

C5 = Create (สร้าง) ได้แก่ พระวิปัสสนาจารย์ต้องสร้างแบบเรียนหลักสูตรการปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานอย่าง

เป็นระบบ มีขั้นตอนในการปฏิบัติ พร้อมทั้งหลักการวัดผลประเมินผล

C6 = Cognition (ความรู้ความเข้าใจ) ได้แก่ พระวิปัสสนาจารย์ต้องสามารถทำให้ผู้ปฏิบัติธรรมเกิดความรู้ความเข้าใจมากขึ้นในด้านของการเรียนรู้ โดยมีการตรวจสอบผลการปฏิบัติ โดยการสังเกตพฤติกรรมของผู้ปฏิบัติธรรม มีบทเรียนเพิ่มเติมในการพัฒนาการผู้ปฏิบัติธรรมให้เกิดความรู้ความเข้าใจมากขึ้น

C7 = Cope (จัดการ) ได้แก่ พระวิปัสสนาจารย์ต้องจัดการห้องปฏิบัติธรรมให้มีความสัปปายะหรือสะดวกต่อการปฏิบัติธรรม ทั้งด้านความสะอาด และบรรยากาศเงียบสงบ

C8 = Clever (ผู้ฉลาด) ได้แก่ พระวิปัสสนาจารย์ต้องเป็นผู้ฉลาดรอบรู้และเข้าใจในการกระบวนการสอน สอนตามหลักพุทธวิธีการสอน ๔ อย่าง ของพระพุทธเจ้า คือ แจ่มแจ้ง จูงใจ แกล้วกล้า ร่าเริงมาประยุกต์ใช้ในการสอนด้วยการอธิบายให้แจ่มแจ้ง จูงใจด้วยการสาธิตให้ดู และส่งเสริมให้แกล้วกล้า ร่าเริงด้วยการทำให้หายสงสัย

C9 = Consultant (ผู้ให้คำปรึกษา) ได้แก่ พระวิปัสสนาจารย์ต้องเป็นผู้ให้คำปรึกษา มีความมุ่งมั่นในการให้คำปรึกษาคอยสอบถามผลการปฏิบัติและให้กำลังใจผู้ปฏิบัติธรรมอย่างต่อเนื่อง โดยการจูงใจให้เห็นถึงประโยชน์ของการปฏิบัติ เพื่อสร้างแรงบันดาลใจในการปฏิบัติวิปัสสนา

ผู้วิจัยจึงสรุปได้ว่า คุณลักษณะเชิงพฤติกรรมเหล่านี้ เป็นรูปแบบสมรรถนะพระวิปัสสนาจารย์แนวพุทธจิตวิทยา

บรรณานุกรม

๑. คัมภีร์พระไตรปิฎก

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. **พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย**. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. ๒๕๓๙.

๒. วิทยานิพนธ์

พระครูภาวนาวีรานุสิฐ วิ. (วีรวงศ์ ปณณวฑฺฒโต). “รูปแบบการสอบอารมณ์กลุ่มเพื่อการให้การ
ปรึกษาเชิงพุทธจิตวิทยาแก่ผู้ปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐาน”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตร์
ดุขฎฐิบัณฑิต**. (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
๒๕๕๖).

พระมหาอุดร อุตตโร (มากดี) สมรรถนะการปฏิบัติงานของครูสำนักเรียนพระปริยัติธรรม แผนก
บาลีตามหลักกัลยาณมิตร. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตร์ดุขฎฐิบัณฑิต**. (บัณฑิตวิทยาลัย
: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. ๒๕๕๗).

ชารินทร์ ตีรวิญญู. “การพัฒนาสมรรถภาพการจัดการเรียนการสอนของครูประถมศึกษาตาม
แนวคิดการศึกษาผ่าน บทเรียน”. **ปริญาครุศาสตร์ดุขฎฐิบัณฑิต** สาขาวิชา
หลักสูตร และการสอน. (บัณฑิตวิทยาลัย : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. ๒๕๕๐).

อนันต์ นามทองตัน. “การพัฒนาตัวบ่งชี้สมรรถนะการบริหารการจัดการเรียนรู้ของผู้บริหาร
สถานศึกษาขั้นพื้นฐาน. **วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษาดุขฎฐิบัณฑิต** สาขาวิชาการ
บริหารการศึกษา. (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยนเรศวร). ๒๕๕๓.

๓. สื่อออนไลน์

พระพรหมบัณฑิต. **มส.ตอบโจทย์ทำไม?!!โลกนี้ต้องมีมจร"** (ออนไลน์). แหล่งที่มา :
<http://www.banmuang.co.th /news/education/84314> บ้านเมืองออนไลน์.
(๒๘ มิถุนายน ๒๕๖๐).

สำนักงานข้าราชการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ. แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๖๐ –
๒๕๗๙.(ออนไลน์). แหล่งที่มา: [http://backoffice.onec.go.th/uploaded/
Outstand/2017-EdPlan60-79.pdf](http://backoffice.onec.go.th/uploaded/Outstand/2017-EdPlan60-79.pdf). (๑๓ พฤษภาคม ๒๕๕๙).

